

Analiza tržišta duhana u Republici Hrvatskoj

Tušek, Karolina

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:829002>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Karolina Tušek, apsolvant

Diplomski studij Agroekonomika

ANALIZA TRŽIŠTA DUHANA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Karolina Tušek, apsolvant

Diplomski studij Agroekonomika

ANALIZA TRŽIŠTA DUHANA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Igor Kralik, član

Osijek, 2016.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MATERIJAL I METODE RADA	2
3.PREGLED LITERATURE	3
4. DUHAN KAO POLJOPRIVREDNA KULTURA	4
4.1. Tipovi duhana.....	4
5.TEHOLOGIJA PROIZVODNJE DUHANA.....	7
5.1. Sadnja.....	8
5.2. Njega usjeva.....	9
5.3. Dorada duhana.....	9
6. SEZONSKO ZAPOŠLJAVANJE	10
7. POTPORE ZA PROIZVODNJU DUHANA	11
8. ZAKON O DUHANU.....	12
8.1. Kaznene odredbe	15
9. OTKUPLJIVAČI DUHANA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	17
9.1. Agroduhan d.o.o.....	17
9.2. Hrvatski duhani d.d.	18
10. TROŠARINE NA DUHANSKE PROIZVODE	19
10.1. Oporezivanje duhanskih proizvoda u Hrvatskoj.....	21
10.2. Prihodi od trošarina.....	22
11. ROBNA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA REPUBLIKE HRVATSKE S INOZEMSTVOM	23
12. PROIZVODNJA DUHANA U REPUBLICI HRVATSKOJ I SVIJETU	26
12.1. Proizvodne površine.....	26
12.2. Prinos duhana u Republici Hrvatskoj i svijetu	28
12.3. Broj proizvođača duhana	30
12.4. Otkupna cijena duhana	31
12.5. Broj zaposlenih u proizvodnji duhanskih proizvoda.....	33
13. CRNO TRŽIŠTE DUHANOM	34

14. ZAKLJUČAK.....	35
15. POPIS LITERATURE.....	36
16. SAŽETAK.....	37
17. SUMMARY.....	38
18. POPIS TABLICA.....	39
19. POPIS SLIKA.....	40
20. POPIS GRAFIKONA.....	41
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	42
BASIC DOCUMENTATION CARD.....	43

1. UVOD

Proizvodnja duhana u Republici Hrvatskoj jedna je od najbolje organiziranih proizvodnji. Proizvodnja na OPG-ovima je od vitalnog interesa, ne samo za proizvođače, već i za tvrtke koje se bave otkupom, preradom i doradom duhana. U Republici Hrvatskoj najviše su zastupljene sorte virginia i burley. Virginia je nositelj kvalitete i najviše sudjeluje u proizvodnji. Sve veći troškovi proizvodnje, ponajviše troškovi sušenja i radne snage, kao i smanjenje cijene po kilogramu, dovode do smanjenja broja proizvođača iz godine u godinu, pa je 2015. godine zabilježeno 946 proizvođača koji su proizveli 9 milijuna kilograma duhana. Ukupna vrijednost izvoza na godišnjoj razini iznosi 127 milijuna kuna, a najavljeno ukidanje poticaja za proizvodnju duhana od 2017. godine brine proizvođače zbog čega bi mnogi mogli odustati od proizvodnje.

Mogućnosti i perspektive proizvodnje duhana na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima ovisit će o raspoloživim resursima i ekonomskim efektima koje ta proizvodnja ima za gospodarstvo kao cjelinu. Osnovni ograničavajući čimbenik daljnjeg razvoja proizvodnje na obiteljskim gospodarstvima, o kojem ovisi njihov položaj i motiviranost, je ekonomska i socijalna reprodukcija (Celić, 2015.).

U ovom radu prikazana je tehnologija proizvodnje duhana, otkupljivači duhana u Republici Hrvatskoj, Zakon o duhanu, trošarine u EU i Republici Hrvatskoj. Prikazana je proizvodnja duhana po godinama u Republici Hrvatskoj, EU i svijetu, prinosi, količine, cijene po kilogramu, broj zaposlenih u proizvodnji duhanskih proizvoda, uvoz i izvoz.

2. MATERIJAL I METODE RADA

Diplomski rad sastoji se od dva dijela od kojih se prvi dio rada temelji na tehnologiji proizvodnje duhana, podjeli, sortama te poslovima vezanim za proizvodnju, dok se drugi dio sastoji od zakonskih odredbi, trošarina, podacima o količinama proizvodnje, prinosima, uvozu, izvozu, carinama te crnom tržištu duhana. Korištene su uobičajene metode: metoda analize, sinteza, komparacija, kompilacija te matematičko-statističke metode.

Podatci koji su korišteni u radu u prvom dijelu prikupljeni su iz literature o tehnologiji proizvodnje duhana (Butorac: Duhan, 2009.), dok su podaci drugog dijela temeljeni na bazama podataka poljoprivredne proizvodnje: FAO-Agristat, Državni zavod za statistiku, Ministarstvo poljoprivrede te podaci Udruge hrvatskih proizvođača duhana Krupan list.

3.PREGLED LITERATURE

Za izradu diplomskog rada pod nazivom „Analiza tržišta duhana u Republici Hrvatskoj“ korištena je literatura koja se dotiče teme tehnologije proizvodnje duhana kao i gospodarskog značaja duhana u Republici Hrvatskoj i svijetu. Podaci, kao i usporedbe po godinama, o proizvodnji, prinosima, cijenama, uvozu, izvozu, trošarinama prikupljeni su sa izvješća Ministarstva poljoprivrede, Državnog zavoda za statistiku, FAO statistike, Udruge hrvatskih proizvođača duhana Krupan list.

Korisna se uloga duhana ogleda prije svega u njegovu utjecaju na nacionalne ekonomije, razmjerno njegovom sudjelovanju u nacionalnom bogatstvu neke zemlje kao relativno visokodohodovnoj kulturi. Pogodni ekološki uvjeti koji vladaju u našoj zemlji napose pogoduju uzgoju duhana. Oni su razlog više da se njegova proizvodnja kod nas i održi(Butorac, 2009.). U knjizi je predstavljena tehnološka proizvodnja duhana. Naglasak je na duhanu tipa virginia (flue-cured) i burley (air-cured), kao jedinim tipovima duhana koji se uzgajaju u Republici Hrvatskoj, ali su obrađeni i ostali tipovi duhana. Opisani su agroekološki uvjeti proizvodnje duhana, tehnologija proizvodnje, sjetva, sadnja, njega usjeva, sve do branja i sušenja, zatim dorada duhana, opisana je kvaliteta pojedine sorte duhana te postupak identifikacije sorata duhana.

Ekonomске analize proizvodnje provedene na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima pokazuju da je proizvodnja duhana vrlo profitabilna gospodarska djelatnost. S obzirom da su raspoloživi kapaciteti prerađivačke industrije veći od proizvodnje, za pretpostaviti je da će se proizvodnja duhana povećavati. Mogućnosti i perspektive proizvodnje duhana na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima ovise o raspoloživim resursima i ekonomskim efektima koje ta proizvodnja ima za gospodarstvo kao cjelinu. (Celić, 2015.). Osim toga, u radu su prikazane teorijske pretpostavke izvoza, gospodarska važnost duhana, prikaz tržišta duhana, podjela duhana na tipove te kalkulacije, kao i ekonomske pokazatelje proizvodnje duhana. Osnovni ograničavajući čimbenik daljnjeg razvoja proizvodnje na obiteljskim gospodarstvima, o kojem ovisi njihov položaj i motiviranost, je ekonomska i socijalna reprodukcija.

4. DUHAN KAO POLJOPRIVREDNA KULTURA

Duhan pripada carstvu *Plantae* i vrsti *tabacum*. U svijetu je danas poznato oko 70 vrsta toga roda. Oko 50 vrsta potječe iz Amerike (sjeverna Argentina i jugozapadna Bolivija), a 20-ak vrsta iz Australije. Duhan je izrazito polimorfna kultura (s velikim brojem tipova) i danas se uzgaja u gotovo cijelome svijetu.¹ Biljka duhana naraste do visine od 0,5 do 3 metra. Listovi, ovisno o tipu duhana i kultivaru, mogu biti različitih oblika, veličina i nijansi boja. Za svaki tip duhana postoji najpovoljniji oblik. Na biljci se može formirati 10 do 40-ak listova. Zbog različite kvalitete listovi su podijeljeni u skupne na osnovi insercije branja: podbir, nadpodbir, srednji listovi, podvršak i ovršak.² Podjela listova duhana u skupine na osnovi insercija branja je:

- T - vršno branje 10%
- B - gornje branje 42%
- C - srednje branje 28%
- X - nadpodbir 14%
- B - podbir 6%

4.1. Tipovi duhana

U Hrvatskoj se uzgajaju dva tipa duhana, virginia i burley. Virginia je nositelj kvalitete i najviše sudjeluje u proizvodnji, naraste 120-180 cm visine, krupnih je listova (18-20 listova), svijetlo-zelene boje. Suši se na umjetan način u specijalnim sušnicama toplim zrakom 130-140 sati.

Slika 1. Duhan virginia

Izvor: <http://www.njuskalo.hr/sjeme-sadnice/sjeme-duhana-virginia-oglas-10200883>

¹ Butorac J. 2009.: Duhan, Zagreb

² Hrvatski duhani (dostupno na url: <http://www.hrvatskiduhani.hr/duhani/o-duhanu.php>) 25.06.2016.

Burley ima debelo sočno tkivo koje dobro apsorbira soseve, u njegovu uzgoju bitna je masa, naraste od 140-180 cm visine, izrazito je krupnih listova žućkasto zelene boje s bjelkastom centralnom žilom lista. Suši se prirodnim načinom na zraku u hladu ili u sjeni oko 20 dana.

Slika 2. Duhan burley

Izvor: <http://www.hrvatskiduhani.hr/novosti/zavrsile-berbe-duhana-2012.php>

Prema boji suhog lista duhan se dijeli na svijetli i tamni. To nije samo podjela s obzirom na boju listova, već i na duhan različite kvalitete lista za konzumaciju. Svijetli se duhan više upotrebljava u cigaretama, a tamni u cigarama, lulama, te za žvakanje i ušmrkivanje. Najpoznatiji je predstavnik svijetlog duhana virginijski tip. Svijetlom duhanu pripadaju i orijentalni i poluorijentalni tipovi duhana, kao i američki burleyski duhan.

Prema kemijskoj reakciji dima, duhani se dijele na kisele i alkalne. U skupinu kiselih duhana pripadaju svijetli duhani (svijetla virginija i orijentalni duhan), a u skupinu duhana alkalne reakcije ubrajaju se duhani sušeni na zraku (burley, maryland), duhani sušeni iznad otvorene vatre i cigarni duhani. Kvaliteta kiselih duhana povećava se smanjenjem pH samo do određene granice, kao što kvaliteta alkalnih duhana raste s porastom pH do određene granice, nakon čega se počne pogoršavati.

Glede izražajnosti arome, postoje aromatični i nearomatični duhani. Još jedna od podjela je i podjela prema načinu sušenja lista:

- duhani sušeni toplim zrakom u posebno konstruiranim sušnicama (flue-cured),
- duhani sušeni na zraku (air-cured),
- duhani sušeni na suncu (sun-cured),
- duhani sušeni iznad otvorene vatre (fire-cured).

Metode sušenja mogu biti i kombinirane. Načinom sušenja iz duhanskog se lista nastoji dobiti najbolja kvaliteta lista, neke sorte u određenim klimatskim uvjetima i primjenom određene agrotehnike. Utjecaj klime i tla može biti presudan za kvalitetu lista (mikroklimatski uvjeti), kao i primijenjena agrotehnika. Ako se, primjerice, orijentalni tip duhana uzgaja ko flue-cured duhan, ne postiže se zadovoljavajuća kvaliteta lista za upotrebu u cigaretama. Jednako tako se uzgojem flue-cured duhana u klimatskim uvjetima u kojima se uzgaja fire-cured duhan ne dobiva karakteristična kvaliteta lista flue-cured duhana.³

Slika 3. Flue-cured duhan

Izvor: <http://www.radioslatina.hr/portal/zupanja/65-milijuna-kuna-za-sufinanciranje-200-solarnih-susnica-duhana/>

³ Butorac J. 2009.: Duhan, Zagreb

5. TEHNOLOGIJA PROIZVODNJE DUHANA

Alternativni postupak uzgoja duhanskim presadnicama bez metilbromida je uzgoj u polistirenskim kontejnerima (pliticama) na površini hranjive otopine (float system) u plastenicima. Sve duhanske presadnice u Hrvatskoj danas se proizvode na ovaj način. Za proizvodnju presadnica služe plastenici u obliku tunela dužine 15 do 48,2 m i širine 4,7 metara. Visoki su 2,35 metara. Prekriveni su polietilenskom folijom debljine 0,20 mm. Plastenici trebaju biti izgrađeni na mjestima gdje se što bolje mogu iskoristiti sunčeva svjetlost i toplina. Mogu se prozračivati otvaranjem čeonih strana ili ugradnjom ventilatora pri vrhu konstrukcije. U plateniku svježi zrak se mora izmiješati s toplim prije nego dođe do razine rasada. Cirkulacijom zraka (oko 2km/h) ujednačava se temperatura i tijekom noći odstranjuje se CO₂ iz zone presadnica. Temperatura zraka u plateniku danju bi trebala biti između 22 i 24 stupnjeva Celzijusa, noću se ne bi smjela spustiti ispod 15 stupnjeva Celzijusa. Bazen u plateniku širok je 3,48 metara, dugačak prema potrebi i dubok najmanje 15 cm. S unutrašnje strane bazena nalazi se crna folija. Bazen se puni vodom (bunarskom), pitkom vodovodnom ili kišnicom, do visine 12 cm. Ne smije se upotrebljavati površinska voda iz potoka (izvor bolesti). Hranjiva otopina dobije se dodavanjem (otapanjem) vodotopljivog mineralnog gnojiva u vodu. Prije sjetve dodaje se gnojivo NPK formulacije 20:10:20. Sjetva se obavlja 55-60 dana prije presađivanja duhana u polje. Nakon sjetve, plitice se stavljaju na hranjivu podlogu u plastenike.

Slika 4. Duhana posijana u pliticama u plateniku

Izvor: Vlastita fotografija

Obavezna mjera njege je šišanje (podrezivanje) presadnica. Na taj se način ujednačava rast i razvoj biljaka. Prvo šišanje počinje kada su biljke visoke oko 4 cm. Šišanjem se dobiva više kvalitetnijih presadnica po m², jer se postiže bolja čvrstoća stabljike, bolja elastičnost i veća debljina biljke. Duhan se šiša kosilicom za travu na kojoj se nalazi spremnik za skupljanje ošišanih dijelova listova. Biljke se obično šišaju 3-4 puta tijekom uzgoja. Svakim šišanjem smanjuju se za 1,5 cm.⁴

Slika 5. Ošišan duhan u plasteniku

Izvor: Vlastita fotografija

5.1.Sadnja

Duhan je jara kultura. U našim uzgojnim uvjetima sadi se od početka do polovice svibnja. Ranija sadnja daje veći prinos i bolju kvalitetu lista. Jednako tako, ranije posađen duhan sazrijeva ranije. Sadnja se obavlja višerednim poluautomatskim sadilicama s hvataljkama i ručno na manjim površinama.

Duhan je širokoredna kultura. Razmak između redova iznosi od 100 do 120 cm, a razmak presadnica unutar reda od 35 do 45 cm. Često se ostavljaju poneki prazni redovi, što omogućuje upotrebu određene mehanizacije za obradu, natapanje i berbu. Ti razni redovi u osnovi ne utječu na prinos i kvalitetu duhana. Za postizanje visokih prinosa duhana važno je posaditi optimalan broj biljaka po jedinici površine (gustoća sklopa), koja se kreće

⁴ Butorac J. 2009.: Duhan, Zagreb

između 22 tisuće i 28 tisuća biljaka po hektaru. U pravilnoj sadnji pup presadnice trebao bi biti 2,5 do 3 cm iznad tla.

Slika 6. Sadnja duhana u Novoj Šarovci

Izvor: Vlastita fotografija

5.2. Njega usjeva

U uzgoju duhana primjenjuju se sljedeće mjere njege: suzbijanje korova, natapanje, otkidanje cvata i zaperaka, borba protiv bolesti i štetnika.⁵

Suzbijanje korova se najčešće obavlja ručno, okopavanjem usjeva motikama. Za taj posao poljoprivrednici prvi puta unajmljuju nadničare koji od ranih jutarnjih sati rahle tlo i mehaničkim putem uništavaju korove. Nakon toga, radnici se unajmljuju i kod poslova otkidanja cvata i zaperaka. To se radi kako se duhan ne bi granao i jer nije poželjno da stvara plod i sjeme. Zaperci će jače tjerati kada se vegetativni vrh zalomi. Otkidanje vrha i sprječavanje rasta zaperaka daje poželjne promjene u osušnome duhanskom listu. Zalamanjem cvata postiže se 20% veći prinos i bolja kvaliteta lista.

5.3. Dorada duhana

Nakon sušenja duhanski se list priprema za otkup i industrijsku doradu. Svakom tipu duhana odgovara drugačiji sustav manipulacije, ovisno o načinu sušenja, industrijskoj doradi i konačnoj upotrebnoj vrijednosti. Duhan se nakon sušenja pakira u kutije te mora neko vrijeme odstajati kako bi se vlaga iz plojke povukla u rebro. U Hrvatskoj duhan otkupljuju tvrtke s kojima su proizvođači sklopili ugovore.

⁵ Butorac J. 2009.: Duhan, Zagreb

6. SEZONSKO ZAPOSŁJAVANJE

Osim visokih troškova proizvodnje duhana, u koje se ubrajaju troškovi uzgoja sadnica, zakup zemljišta, obrada tla, sjetva, njega usjeva i sušenje duhana, visok udio troškova zauzimaju upravo sezonski radnici. Sezonske radnike proizvođači unajmljuju za sjetvu, okopavanje usjeva, zalamanje cvata, kidanje zaperaka i berbu. Prije 15-ak godina u slatinskom je kraju dnevnic nadničara iznosila 50-80 kuna, ovisno o tome jesu li trebali nakon toga puniti sušare i je li uključen obrok. Danas je cijena gotovo tri puta veća, pa je dnevnic 150 kuna. Po novom zakonu, proizvođač je obavezan nadničarima kupiti i dati takozvane markice kojima je cijena 20 kuna te plaćati dodatan porez na radnike, oko 30 kuna po nadničaru dnevno.

Znatan dio dosadašnjeg crnog tržišta rada će se na ovaj način legalizirati, a poslodavcima će se olakšati zapošljavanje. Privremeno i povremeno zapošljavanje na sezonskim poslovima u poljoprivredi regulirano je Zakonom o poticanju zapošljavanja (NN 57/12), Pravilnikom o sadržaju i obliku ugovora o sezonskom radu u poljoprivredi i Odlukom o najnižem iznosu plaće sezonskog radnika u poljoprivredi za 2012. (NN 64/12). Najdulji rok trajanja sezonskog rada u poljoprivredi je 90 dana u jednoj kalendarskoj godini, bez obzira na to je li radnik radio neprekidno ili uz prekide. Ugovor o sezonskom zapošljavanju zaključuje se evidentiranjem dnevnog vaučera na početku radnog dana u popunjen Ugovor o sezonskom radu u poljoprivredi/knjižici. Dnevni vrijednosni kuponi/vaučeri kojim se na dnevnoj osnovi plaćaju doprinosi za mirovinsko osiguranje (I i II stup), za zaštitu zdravlja na radu i zapošljavanje iznose 20,09 kn i mogu se kupiti u poslovnica FINA-e. Kako bi se osiguralo ispravno provođenje Zakona, novčanom kaznom od 50.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj poslodavac - pravna osoba, odnosno novčanom kaznom u iznosu od 10.000,00 do 30.000,00 kuna kaznit će se poslodavac - fizička osoba i odgovorna osoba pravne osobe zbog kršenja odredbi Zakona o poticanju zapošljavanja.⁶

⁶ Sezonsko zapošljavanje u poljoprivredi, Ministarstvo poljoprivrede (dostupno na url: http://www.mps.hr/UserDocsImages/letak_%20sezonsko%20zapo%C5%A1ljavanje_priprema1.pdf 27.08.2016.)

7. POTPORE ZA PROIZVODNJU DUHANA

Korisnik plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima je poljoprivrednik koji obavlja poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu i upisan je u Upisnik poljoprivrednika sukladno članku 121. Zakona o poljoprivredi (NN 30/15).

Plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima obuhvaćaju godišnja plaćanja za:

- ekstra djevičansko i djevičansko maslinovo ulje, po litri
- duhan, po kilogramu
- mliječne krave, po grlu
- rasplodne krmače, po grlu.

Uvjeti za provedbu plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima su da korisnici ostvaruju plaćanje za duhan I., II., III. i IV. klase za proizvedeni i predani list duhana na preradu registriranom obrađivaču duhana.

Minimalno poticane količine i maksimalni jedinični iznosi za plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima prema članku 47. Zakona o poljoprivredi u 2015. godini navedene su u sljedećoj tablici.⁷

Tablica 1. Plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima

Vrsta izravnog plaćanja	Minimalno poticane količine	Maksimalni jedinični iznos, kn
Ekstradjevičansko i djevičansko maslinovo ulje, l	50	10,00
Duhan, kg	Sve isporučene količine	3,35
Mliječne krave, grlo	1	836,00
Rasplodne krmače, grlo	6	530,00

Izvor: Zakon o poljoprivredi (NN 30/15)

⁷ Zakon o poljoprivredi (dostupno na url: <http://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi> 27.08.2016.)

8. ZAKON O DUHANU

Zakonom o duhanu uređuju se odnosi u proizvodnji, otkupu, obradi i prometu duhana, te proizvodnji duhanskih proizvoda u Republici Hrvatskoj. Duhan se može proizvoditi, otkupljivati, obrađivati i stavljati u promet prema odredbama Zakona. Prema Zakonu o duhanu, proizvodnjom duhana smatra se proizvodnja duhanskih presadnica, uzgoj duhana u polju, berba, sušenje, sortiranje i pakiranje duhana kod proizvođača. Obradom duhana smatra se sređivanje i industrijska fermentacija duhana, te druge radnje u tehnološkom postupku obrade i pakiranja duhana. Proizvodnjom duhanskih proizvoda smatraju se industrijski postupci u proizvodnji i pakiranju proizvoda napravljenih od duhana koji su namijenjeni pušenju, žvakanju ili šmrkanju. Prometom duhana smatra se promet duhana do izrade dovršenog industrijskog proizvoda (duhanski proizvod).

U Članku 5. Zakona o duhanu stoji kako fizička i pravna osoba (proizvođač duhana) može proizvoditi duhan u listu samo na temelju pisanog ugovora o proizvodnji duhana s pravnom osobom koja je registrirana za obradu duhana. Sjeme duhana i duhanske presadnice mogu se prodavati, odnosno davati za sadnju samo proizvođačima duhana koji ispunjavaju uvjete za proizvodnju duhana propisane člankom 5., te znanstvenim ustanovama. Za proizvodnju duhanskih presadnica može se upotrijebiti samo sjeme duhana proizvedeno u skladu s propisima o sjemenu poljoprivrednog bilja.

U Članku 10. Zakona o duhanu stoji i detaljan opis ugovora između proizvođača i obrađivača, pa tako Ugovor o proizvodnji duhana sklopljen između proizvođača duhana i obrađivača duhana mora sadržavati:

- podatke o katastarskoj čestici i površini poljoprivrednog zemljišta,
- naziv tipa i sorte duhana koja će se saditi,
- način na koji ugovorne stranke osiguravaju sjeme odnosno duhanske presadnice,
- obveze u pogledu primjene mjera za suzbijanje biljnih bolesti i štetočina na duhanu, te primjene ostalih obvezatnih uzgojnih mjera,
- cijenu proizvedenog duhana po klasama koju će obrađivač duhana platiti proizvođaču,
- obvezu proizvođača da će u ugovorenom roku obrađivaču duhana s kojim je sklopljen ugovor o proizvodnji isporučiti sav proizvedeni duhan, te obvezu obrađivača duhana da će od njega preuzeti i platiti mu proizvedeni duhan,

- izjavu proizvođača duhana da za isto vremensko razdoblje nije sklopio ugovor o proizvodnji duhana s drugim obrađivačem duhana za istu površinu.

O sklopljenim ugovorima o proizvodnji obrađivač duhana vodi posebnu evidenciju. Obradivač duhana na osnovi ugovorene proizvodnje dužan je županijskom uredu nadležnom za poslove poljoprivrede dostavljati u propisanim rokovima izvješća o:

- broju sklopljenih ugovora o proizvodnji s podacima proizvođača,
- površini zemljišta zasađenog duhanom prema ugovorima, te o očekivanoj proizvodnji,
- masi, tipu i klasama proizvedenog i preuzetog duhana na osnovi ugovora i proizvodnji.

Obradivač duhana dužan je voditi odvojene skladišne i druge evidencije o masi proizvedenog duhana iz vlastite proizvodnje, odnosno preuzetog duhana iz ugovorene proizvodnje, dok je proizvođač duhana dužan obrađivaču duhana u tijeku vegetacije omogućiti nadzor nad ispunjavanjem ugovorenih obveza u proizvodnji i procjeni očekivanog priroda duhana.

Sav proizveden duhan, piše u Članku 17., u skladu sa sklopljenim ugovorom s obrađivačem duhana mora biti isporučen i preuzet, i to:

- nearomatični tipovi duhana (virginija, berlej) do 31. prosinca tekuće godine,
- ostali tipovi duhana do 31. ožujka iduće godine za proizvodnju prethodne godine.

Procjena kakvoće duhana prema utvrđenim mjerilima obavlja se pri preuzimanju duhana od proizvođača. Ako proizvođač duhana nije zadovoljan procjenom kakvoće duhana, može u roku 24 sata od obavljene procjene podnijeti pisani zahtjev Županijskom povjerenstvu za procjenu kakvoće duhana da ono procijeni kakvoću duhana, koja se mora procijeniti u roku od tri dana od dana podnošenja zahtjeva.

Kada se govori o obradi duhana, u Članku 23. stoji kako obrađivač duhana mora za obradu duhana osigurati odgovarajuću opremu, prostorije za smještaj i stručnu osobu za vođenje postupka obrade duhana.

Pravne osobe mogu obavljati djelatnost proizvodnje duhanskih proizvoda ako ispunjavaju sljedeće uvjete:

- raspoložu instaliranom opremom koja im omogućuje sve faze proizvodnje od pripreme i rezanja duhana do izrade i higijenskog pakiranja proizvoda,
- raspoložu odgovarajućom tehnološkom opremom u skladu s obujmom proizvodnje,
- raspoložu odgovarajućim laboratorijem za analizu i kontrolu kakvoće duhanskih proizvoda,
- raspoložu odgovarajućim prostorom za smještaj duhana i gotovih proizvoda,
- zapošljavaju odgovarajuće stručno osoblje u proizvodnji i nadzoru kakvoće.

Duhanski proizvodi u smislu Zakona su: cigarete, cigare, cigarilosi, duhan za lulu, duhan za pušenje, duhan za šmrkanje, duhan za žvakanje i drugi duhanski proizvodi. Cigarete se razvrstavaju prema kakvoći duhanskih mješavina i njihovim organoleptičkim svojstvima pri pušenju, tehničkoj izradi i opremljenosti cigareta, te prema oznaci cigareta. S obzirom na tehničku izradu i opremljenost cigarete se razvrstavaju:

- prema omotu pakiranja na tvrdo i meko pakiranje,
- prema ugrađenosti filtera na cigarete s filtrom i cigarete bez filtera.

Registar obrađivača duhana, uvoznika, izvoznika, marki i proizvođača duhanskih proizvoda

Ministarstvo vodi upisnike o:

- obrađivačima duhana,
- uvoznicima i izvoznicima duhana i duhanskih proizvoda,
- markama duhanskih proizvoda koji su stavljeni u promet u Republici Hrvatskoj,
- proizvođačima duhanskih proizvoda.

Obrađivač duhana, proizvođači duhanskih proizvoda i uvoznici duhana i duhanskih proizvoda obvezatni su voditi evidencije o proizvodnji, prometu, utrošku duhana, uvozu, izvozu i zalihama duhana i duhanskih proizvoda. Navedene evidencije obvezatni su čuvati pet godina.

Poljoprivredni inspektor pri obavljanju inspekcijskog nadzora ovlašten je:

- nadzirati proizvodnju duhana i zahtijevati podatke i obavještenja od proizvođača duhana radi utvrđivanja obavlja li se proizvodnja duhana u skladu s odredbama Zakona,

- nadzirati proizvodnju, promet i uporabu duhanskih presadnica te promet i uporabu sjemena duhana,
- zabraniti stavljanje u promet sjemena duhana, duhanskih presadnica i duhana ako se promet obavlja protivno odredbama Zakona,
- nadzirati točnost i potpunost evidencija o sklopljenim ugovorima o proizvodnji i preuzetom duhanu,
- nadzirati procjenu kakvoće i preuzimanje duhana prema utvrđenim mjerilima,
- nadzirati obavlja li se obrada duhana u skladu s odredbama Zakona,
- nadzirati ispunjava li obrađivač duhana propisane uvjete,
- zabraniti obavljanje obrade duhana ako obrađivač ne ispunjava uvjete propisane Zakonom.

Poljoprivredni inspektorat donijet će rješenje o uništenju duhanskih presadnica i rasadenog duhana ako se proizvode ili stavljaju u promet suprotno odredbama Zakona.

8.1.Kaznene odredbe

Novčanom kaznom u iznosu od 100.000 do 500.000 kuna kaznit će se za prekršaj fizička ili pravna osoba ako:

- proizvodi, nabavlja, drži, koristi ili obavlja promet duhana suprotno odredbama Zakona,
- proizvodi duhan suprotno odredbama Zakona,
- proizvodi duhanske presadnice suprotno odredbama Zakona,
- se bavi obradom duhana suprotno odredbama Zakona.

Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 3.000 do 30.000 kuna.

Novčanom kaznom u iznosu od 50.000 do 300.000 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako:

- s duhanom postupa suprotno odredbama Zakona,
- za proizvodnju duhanskih presadnica upotrijebi sjeme koje nije proizvedeno u skladu s propisima o poljoprivrednom sjemenu,
- sklopi ugovor o proizvodnji duhana s neovlaštenom osobom,
- sklopi ugovor o proizvodnji duhana poslije propisanog roka,

- ne preuzme ili ne preuzme u određenom roku sav duhan proizveden u skladu sa sklopljenim ugovorom,
- ne obrađuje duhan prema postupku i načinu propisanom hrvatskim normama.

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 3.000 do 20.000 kuna.

Novčanom kaznom u iznosu od 20.000 do 100.000 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako:

- ugovor o proizvodnji duhana ne sadrži propisane podatke,
- ne provodi propisanu evidenciju o sklopljenim ugovorima o proizvodnji duhana,
- županijskom uredu nadležnom za poslove poljoprivrede ne dostavi u određenom roku ili dostavi netočno izvješće,
- ne vodi ili neuredno vodi evidenciju.

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 1.000 do 15.000 kuna.

Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 do 60.000 kuna kaznit će se za prekršaj proizvođač ako:

- neovlašteno otkupljuje, drži, koristi ili obavlja promet duhana,
- proizvodi duhan suprotno odredbama Zakona,
- proizvodi duhanske presadnice suprotno odredbama Zakona,
- za proizvodnju duhanskih presadnica upotrijebi sjeme duhana koje nije proizvedeno u skladu s propisima o sjemenu,
- u ugovor o proizvodnji duhana unese netočne podatke,
- ugovori proizvodnju duhana suprotno odredbama Zakona,
- obrađivač duhana s kojim je sklopio ugovor o proizvodnji ne omogući nadzor ispunjenja ugovora i procjenu očekivanog priroda duhana,
- obrađivaču s kojim je sklopio ugovor o proizvodnji ne isporuči prema ugovoru proizvedeni duhan ili ga ne isporuči u ugovorenom roku.⁸

⁸ Zakon o duhanu (dostupno na url: <http://www.zakon.hr/z/242/Zakon-o-duhanu>) 12.08.2016.

9. OTKUPLJIVAČI DUHANA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Republici Hrvatskoj dvije su tvrtke koje su ovlaštene otkupljivači i prerađivači duhana. To su Agroduhan d.o.o. i Hrvatski duhani d.d. One prerađen duhan predaju tvrtki TDR (Tvornica duhana Rovinj) koja je najveći proizvođač cigareta u regiji Jugoistočne Europe i jedini domaći proizvođač u Hrvatskoj. Uz matično tržište Hrvatske, TDR posluje u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Kosovu, Makedoniji, Sloveniji, Srbiji, Češkoj, Italiji, Španjolskoj i Njemačkoj, a gradnju tvornice cigareta planira i u Iranu.⁹

9.1. Agroduhan d.o.o.

Tvrtka Agroduhan d.o.o. u ukupnoj hrvatskoj proizvodnji duhana sudjeluje s oko 30%. Duhan kao poljoprivredna kultura na širem proizvodnom području na kojem Agroduhan d.o.o. organizira proizvodnju uživa komparativne prednosti povoljne klime i tla, dajući visoke prinose po jedinici površine, kao i kvalitetu poznatu i konkurentnu na svjetskom tržištu. Proizvodnja duhana organizirana je na površinama u vlasništvu i zakupu 400 poljoprivrednih proizvođača na površini od oko 1.600 hektara, koji raspolažu sa optimalnim sušnim kapacitetima razmjerno prinosu, te koji su osposobljeni za sve faze proizvodnje uz stručni nadzor tehnološke službe Agroduhan d.o.o. u provođenju proizvodnih mjera o kojima ovisi prinos i kvaliteta duhana u listu. Na vlastitim površinama na lokaciji Nova Šarovka organiziraju proizvodnju na površini veličine 85 hektara. Unatoč velikoj ponudi duhana tipa Virginia na izuzetno konkurentnom svjetskom tržištu, Agroduhan d.o.o. može parirati ostalim svjetskim proizvođačima i dostizati sve oštrije standarde u načinu manipuliranja, čuvanja i pakiranja određenih duhana, jer ima relativnu stabilnost ponude u količinama kvaliteta na duži rok.

Nakon završenog procesa obrade, duhan se čuva u vlastitim regalnim skladištima kapaciteta 3.000 t gotove robe pakirane u standardiziranim kartonskim kutijama C-48 neto težine 200 kg, od čega oko 2.400 t obrađenog duhana u stripsu, oko 500 tona velikog rebra i oko 100 t duhanskih otpadaka u obliku malog rebra i sitnjevine. Raspoložive količine duhana za prodaju, zavisno od potražnje, plasiraju se na domaćem tržištu, a izvozne mogućnosti procjenjuju se na 1.500 tona godišnje, naročito na europska i tržišta zemalja bivšeg SSSR-a.¹⁰

⁹ Wikipedija (dostupno na url: [https://hr.wikipedia.org/wiki/TDR_d.o.o.](https://hr.wikipedia.org/wiki/TDR_d.o.o) 29.08.2016.)

¹⁰ Agroduhan (dostupno na url: http://agroduhan.hr/o_nama.html) 09.07.2016.

9.2.Hrvatski duhani d.d.

Osim Agroduhana, drugi otkupljivač je tvrtka Hrvatski duhani d.d. koji su vodeći proizvođači flue-cured virginia i burley duhana u Hrvatskoj. Tvrtka je nastala 2003. godine spajanjem triju poduzeća za proizvodnju, obradu i prodaju duhana - Duhanprodukta d.d. iz Pitomače, Rovite d.o.o. iz Kutjeva i Viržinije d.d. iz Virovitice. Radi nabave sirovine Hrvatski duhani s poljoprivrednim proizvođačima ugovaraju proizvodnju duhana, nabavljaju potreban repromaterijal te otkupljuju proizvedeni duhan koji se prerađuje u procesu obrade te skladišti do prodaje i otpreme kupcu. Hrvatski duhani ugovaraju proizvodnju s oko 1.300 proizvođača, a otkupni centri nalaze se u Virovitici, Kutjevu i Pitomači, dok je proces obrade duhana stacioniran u Poslovnom centru u Virovitici.

U posljednjih nekoliko godina, zahvaljujući novom pogonu za obradu, postignuti su značajni rezultati u unapređenju izvoza i promociji Hrvatske kao značajnog proizvođača svjetski kvalitetnog duhana. Virovitica je stoga na dobrom putu da postane regionalni lider za obradu duhana pa se u vezi s tim priprema uslužna obrada i za kompanije koje se bave duhanom u državama regije. Hrvatski duhani imaju nekoliko vlastitih patenata, odnosno sorti kultivara, kao što su DH-17 i DH-27 stvorenih u Hrvatskim duhanima.¹¹

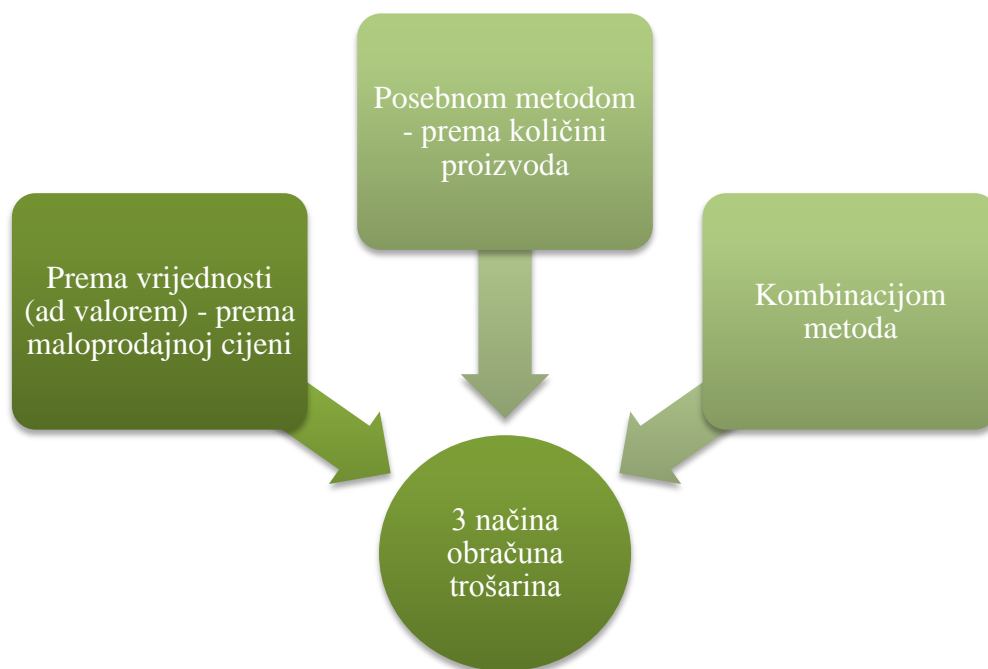
¹¹ Hrvatski duhani (dostupno na url: <http://www.hrvatskiduhani.hr/o-nama/hrvatski-duhani.php>) 09.07.2016.

10. TROŠARINE NA DUHANSKE PROIZVODE

Trošarinama na duhanske proizvode u EU oporezuju se cigarete, cigare, cigarilosi i duhan za pušenje. Oporezivanje duhanskih proizvoda uređeno na razini EU primjenjuje se od 1. siječnja 1993. Pripreme na uspostavljanju zajedničkog sustava oporezivanja za sve zemlje članice započele su još 1985. godine, kada je Komisija EU Bijelom knjigom (White Paper) preporučila potpuno usklađivanje posebnih poreza na proizvodni duhan (manufactured tobacco). Međutim, potpuna harmonizacija nije prihvaćena, pa je Vijeće donijelo dvije temeljne smjernice kojima se određuje:

- zajednička porezna struktura (definiranje oporezivih proizvoda),
- minimalne porezne stope (pri čemu svaka zemlja članica slobodno može uvoditi i više stope od minimalno određenih u svojoj zemlji ovisno o vlastitim gospodarskim okolnostima (fiskalnim, zdravstvenim, ekološkim, poljoprivrednim, proizvodnim),
- oporezivanje PDV-om proporcionalno maloprodajnoj cijeni i
- postupci pohrane i prometa oporezivih proizvoda.

Smjernicom 92/79/EEC14 o usklađivanju poreza na cigarete trošarina na cigarete obračunava se posebnom i proporcionalnom metodom. Posebnom metodom, odnosno po jedinici proizvoda (per unit), određen je minimalni iznos trošarine od 60 EUR na 1000 komada cigareta najpopularnije kategorije u prodaji. Proporcionalnom metodom (ad valorem) utvrđuje se stopa koja ne bi mogla biti manja od 5% ili veća od 55% iznosa ukupnog poreza sadržanoga u maksimalnoj maloprodajnoj cijeni. Uzimajući u obzir oba načina obračuna, propisana je minimalna stopa od 57% od maloprodajne cijene najpopularnije kategorije cigareta (MPPC - the most popular price category), koja uključuje i ostale poreze, npr. porez na promet ili PDV, a kasnije i nazvano pravilo 57% (the 57% rule). Iako je pri obračunu minimalne stope kao osnovica poslužila maloprodajna cijena najpopularnije kategorije cigareta u praktičnoj primjeni, jednako su se oporezivale i sve ostale kategorije cigareta.

Slika 7. Tri načina obračuna trošarina

Izvor: Trošarine na duhanske proizvode, Institut za javne financije

Oporezivi su proizvodi:

- cigare i cigarilosi; 5% ukupne maloprodajne cijene koja obuhvaća sve ostale poreze ili 7 ECU na 1000 komada odnosno po kilogramu,
- fini rezani duhan za ručnu izradu cigareta; 30% maloprodajne cijene koja obuhvaća sve ostale poreze ili 20 ECU po kilogramu,
- ostali duhan za pušenje; 20% maloprodajne cijene koja obuhvaća sve ostale poreze ili 15 ECU po kilogramu.

Smjernicom broj 1999/81/EC17 od 29. lipnja 1999. mijenjaju se i dopunjuju prethodne tri smjernice. Određuju se novi iznosi trošarina odnosno prilagođavaju inflacijskim kretanjima od 1992. te se od 1. siječnja 1999. povećavaju 18,5%, a od 1. siječnja 2001. najavljeno je povećanje od 4,5%. Nove minimalne stope iznose:

- cigare i cigarilosi: 5% ukupne maloprodajne cijene koja obuhvaća sve ostale poreze ili 9 EUR na 1000 komada ili po kilogramu (10 EUR od 2001),
- fini rezani duhan za ručnu izradu cigareta: 30% maloprodajne cijene koja obuhvaća sve ostale poreze ili 24 EUR po kilogramu (25 EUR od 2001),

- ostali duhan za pušenje: 20% maloprodajne cijene koja obuhvaća sve ostale poreze ili 18 EUR po kilogramu (19 EUR od 2001).

Tom smjernicom uređuju se i određena pitanja tehničke naravi, a zemljama članicama daje se veća sloboda u razrezu trošarine pri promjeni maloprodajne cijene najpopularnije kategorije cigareta. U zemljama u kojima se povećala stopa PDV-a ili maloprodajna cijena moguće je odobriti prijelazno razdoblje do povećanja trošarine kako bi se zadovoljilo pravilo 57%.

Smjernicom 2002/10/EC18 od 12. veljače 2002. koja stupa na snagu 1. lipnja 2002, izmijenjene su i dopunjene dotadašnje smjernice. Cilj izmjena i dopuna bio je što više smanjiti razlike među nacionalnim stopama te podržati opće povećanje stopa zbog zdravstvenih razloga. U toj smjernici također se razrađuju problemi sprječavanja krijumčarenja i porezne utaje uzrokovanih razlikama u poreznim stopama među zemljama članicama. Za cigarete se uvodi minimalni fiksni iznos trošarine na 1000 komada najpopularnije kategorije cigareta s ciljem smanjenja razlike u visini poreza među zemljama članicama, i to:

- za 1000 komada 60 EUR, od 1. lipnja 2002.
- za 1000 komada 65 EUR, od 1. lipnja 2006. Pravilo 57% i dalje se primjenjuje u kombinaciji s tom metodom.

10.1. Oporezivanje duhanskih proizvoda u Hrvatskoj

Trošarina na duhanske proizvode (do 1999. duhanske preradevine) uvodi se u hrvatski porezni sustav 1994. godine. U desetogodišnjem razdoblju primjene Zakona o posebnom porezu na duhanske proizvode najučestalije se promjene odnose na povećanje stopa. Nadležnost oporezivanja od 2002. godine prelazi s Porezne uprave na Carinsku upravu. Od srpnja 1999. razvrstavanje cigareta u skupine provodi se u skladu sa Zakonom o duhanu te na temelju rješenja Ministarstva poljoprivrede i šumarstva. Pooštrene su odredbe o zabranjenoj prodaji i kupnji duhanskih proizvoda te je povećan broj poreznih oslobođenja. Oporezuju se cigarete te ostali duhanski proizvodi (cigare, cigarilosi, duhan za lulu, duhan za pušenje, šmrkanje, žvakanje i drugi duhanski proizvodi). Porezni su obveznici proizvođači i uvoznici duhanskih proizvoda. Visina poreza na cigarete popularne i standardne skupine udvostručila se od uvođenja do 2004. godine, dok je porez na cigare

porastao 83% te na duhan 36%. Najmanji porast trošarine u istom razdoblju zabilježen je za cigarilose i iznosio je 10%.

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 16. travnja 2015. godine donijela Uredbu o visini trošarine na cigarete, sitno rezani duhan i ostali duhan za pušenje, pa tako trošarina na cigarete iznosi:

- specifična trošarina 230,00 kuna za 1000 komada cigareta,
- proporcionalna trošarina 38% od maloprodajne cijene.

Minimalna trošarina na cigarete iznosi 648,00 kuna za 1000 komada cigareta i plaća se ako je iznos ukupne trošarine obračunate prema članku 3. ove Uredbe niži od iznosa propisanog ovim člankom.

Trošarina iznosi na:

- sitno rezani duhan 550,00 kuna za jedan kilogram,
- ostali duhan za pušenje 500,00 kuna za jedan kilogram.¹²

10.2. Prihodi od trošarina

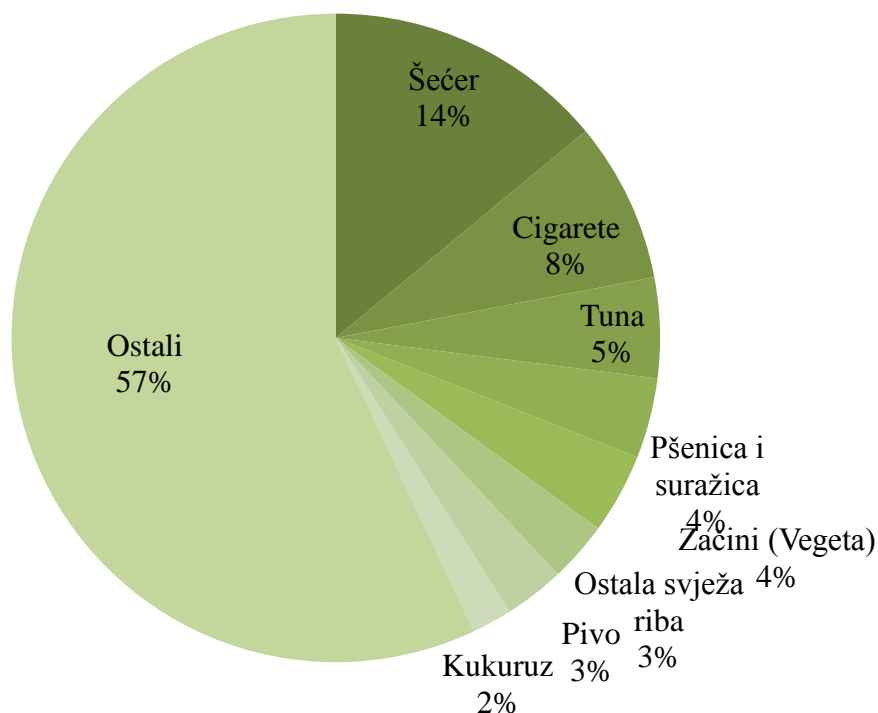
Prihodi od trošarina na duhanske proizvode tri su puta manji od najznačajnije trošarine na naftne derivate i dvostruko veći od trošarine na alkoholna pića. Najviše prihoda prikupi se u Ujedinjenom Kraljevstvu (59 mlrd. EUR), zatim slijede Njemačka (55 mlrd. EUR) te Francuska i Italija (oko 33 mlrd. EUR). Iako je riječ o visokim poreznim prihodima, još se uvijek veliki iznosi gube zbog crnog tržišta. Procijenjeno je da je 1996. godine izgubljeno 4,8 mlrd. EUR prihoda zbog nelegalnog tržišta alkoholnih i duhanskih proizvoda. Problem ilegalne prodaje, krijumčarenja duhanskih proizvoda, a i porezne utaje koji muči zemlje EU postoji i u Hrvatskoj, čime se gubi velik dio proračunskih prihoda. Procjenjuje se da godišnje zbog krijumčarenja cigareta državni proračun gubi i do 400 milijuna kuna.¹³

¹² Narodne novine (dostupno na url: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_43_864.html) 13.08.2016.

¹³ Trošarine na duhanske proizvode, Institut za javne financije (dostupno na url: <http://www.ijf.hr/trosarine/duhan.pdf>) 13.08.2016.

11.ROBNA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA REPUBLIKE HRVATSKE S INOZEMSTVOM

U pogledu prosječne vrijednosne hrvatske razmjene od 2006.-2008. godine, od 22 najvažnije skupine poljoprivrednih proizvoda samo kod šest skupina se bilježi višak u razmjeni.

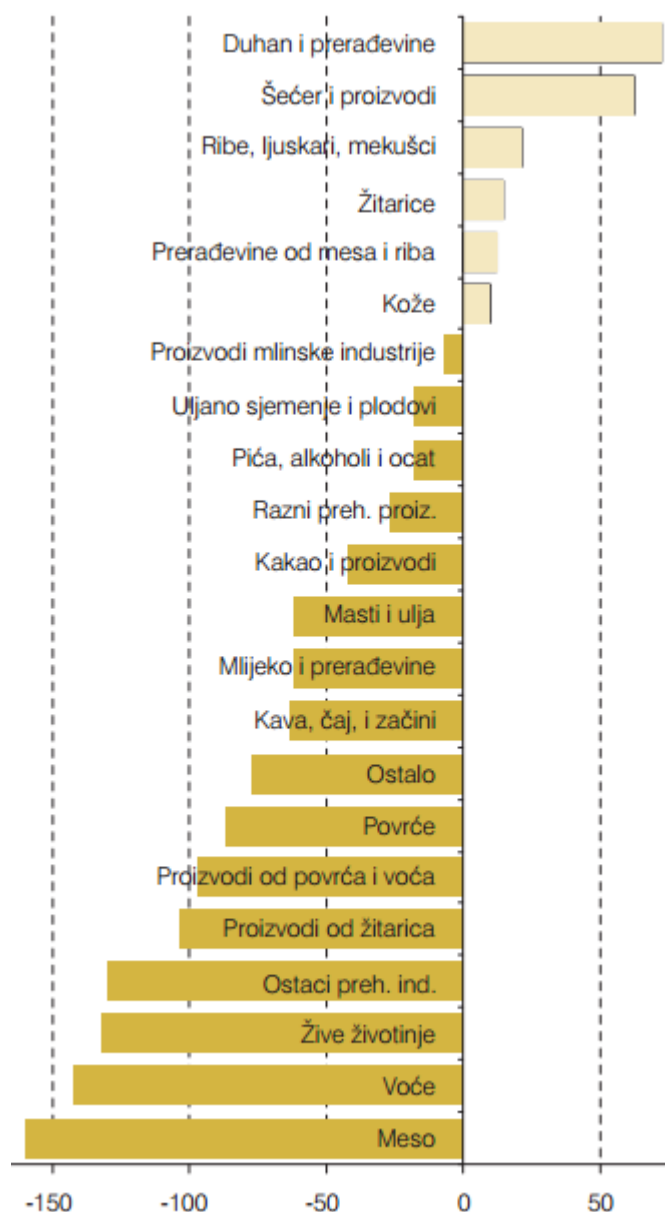

Grafikon 1. Struktura hrvatskog poljoprivrednog izvoza po proizvodima (prosjeak za 2006.-2008.)

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske (Zagreb, kolovoz 2009.)

Taj je prosječni godišnji višak trgovinske razmjene najveći kod duhana i prerađevina (približno 73 milijuna USD), zatim šećera i proizvoda (približno 63 milijuna USD), dok su ostale četiri skupine zbirno ostvarile nešto manje od 60 milijuna USD viška (ribe, žitarice, prerađevine od mesa i riba i sirove kože).¹⁴

¹⁴ Hrvatska poljoprivreda, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske (dostupno na url: <file:///C:/Users/noname/Downloads/Hrvatska%20poljoprivreda.pdf>) 14.08.2016.

Slika 8. Trgovinska bilanca po najvažnijim skupinama poljoprivrednih proizvoda (prosjeak za 2006.-2008.) iskazano u mil. USD

Izvor: <file:///C:/Users/noname/Downloads/Hrvatska%20poljoprivreda.pdf>

Podaci Državnog zavoda za statistiku o robnoj razmjeni Republike Hrvatske s inozemstvom u 2014. godini, pak, pokazuju kako je hrvatski robni izvoz u 2014. godini iznosio je 79,1 milijardu kuna, što je 9% više u odnosu na ukupni izvoz ostvaren u 2013. godini, dok je uvoz istovremeno porastao za 4,5% i dosegnuo je iznos od 130,7 milijardi kuna. Prema tim podacima, znatno je smanjen izvoz duhanskih proizvoda, i to za 20,4%.¹⁵

¹⁵ Izvozni portal (dostupno na url: <https://izvoz.gov.hr/print.aspx?id=9&url=print>) 14.08.2016.

Prema Zelenom izvješću Ministarstva poljoprivrede iz 2013. godine, u Europsku uniju izvozimo duhan i prerađevine u vrijednosti 23.037.178 eura, Austriju (154.379 eura), Belgiju (2.813.950 eura), Francusku (693.687 eura), Italiju (878.371 eura), Njemačku (9.296.362 eura), Španjolsku (1.177.082 eura), Bugarsku (2.805.675 eura), te brojne druge. Izvezli smo u 2013. godini duhan i prerađevine duhana u Bosnu i Hercegovinu u vrijednosti 21.706.538 eura, u Srbiju 5.827.585 eura.

S druge strane, duhana i prerađevina uvozimo iz Europske unije u vrijednosti od 47.213.945 eura, od kojih se najviše ističe Nizozemska s vrijednosti uvoza 23.580.512 eura. Iz Bosne i Hercegovine smo uvezli duhana i prerađevina u vrijednosti 1.012.718 eura, Srbije 1.174.535 eura te Makedonije u vrijednosti od 7.091.043 eura.

Prema podacima za 2013. godinu Državnog zavoda za statistiku, izvezli smo 5.136 tona duhana u vrijednosti 14,8 milijuna eura, dok je u istom razdoblju uvezeno 2.508 tona duhana, u vrijednosti 9,4 milijuna eura, čime je ostvarena pozitivna vanjskotrgovinska bilanca od 5,4 milijuna eura.

12. PROIZVODNJA DUHANA U REPUBLICI HRVATSKOJ I SVIJETU

Podaci Državnog zavoda za statistiku o biljnoj proizvodnji u 2014. godini pokazuju kako je smanjen prirod duhana za 7% u odnosu na godinu ranije. Površina korištenih poljoprivrednih površina iznosi 1.240.452 hektara, dok je kategorija oranice i vrtovi zastupljena sa 65,4%, trajni travnjaci (livade i pašnjaci) s 28,2%, voćnjaci s 2,5%, vinogradi s 2,1%, maslinici s 1,5%, povrtnjaci s 0,2% te rasadnici, košaračka vrba i božićna drveća s 0,1%. Duhana je u 2014. godini bio zasađen na 5.196 hektara.

Istraživanja profitabilnosti proizvodnje i prerade duhana pokazuju da na tu poljoprivredno-prerađivačku djelatnost najveći utjecaj ima veličina priroda, kao endogenog čimbenika, odnosno svjetska cijena duhana, kao egzogenog čimbenika. Na to najveći vanjski utjecaj ima (niža) svjetska cijena prerađenog duhana, a od unutrašnjih utjecaja to je prosječni niži prirod (u odnosu na prosjek deset najveći svjetskih proizvođača). U novije doba se tehničke performanse u proizvodnji i preradi duhana poboljšavaju. Uzrok prosječne nekonkurentnosti leži u nepovoljnoj strukturi troškova, ali i u gospodarskom okruženju, odnosno mjerama ekonomske (kreditne) politike.¹⁶

O važnosti proizvodnje obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava kao nositeljima poljoprivrede, govori i generalni direktor FAO José Graziano:

„Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su ključna za globalnu sigurnost hrane i očuvanja prirodnih resursa.“

12.1. Proizvodne površine

U strukturi vrijednosti otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda u 2013. godini žitarice su sudjelovale s 19,7 %, sirovo kravlje mlijeko s 15,7 %, žive svinje s 14,5 %, živa goveda s 10,8 %, uljano sjemenje i plodovi s 9,4 %, vino sa 6,4 %, živa perad sa 6,3 %, kokošja jaja s 4 %, šećerna repa i sjemenje šećerne repe s 3,7 %, ostalo povrće svježe ili rashlađeno s 2,8 %, ostalo voće, orasi i slično koštuničavo voće s 1,3 % te neprerađeni duhan s 1,1 %.¹⁷

¹⁶ Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske (NN 89/02)

¹⁷ Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2013. godini, Ministarstvo poljoprivrede (dostupno na url: <http://www.mps.hr/UserDocsImages/publikacije/2014/Zeleno%20izvjesce%202014.pdf> 29.08.2016.)

Tablica 2. Žetvena površina, prirod po ha i proizvodnja oraničnih usjeva u 2014. godini

	Žetvena površina, ha		Proizvodnja, t		Prirod po ha, t	
	2013.	2014.	2013.	2014.	2013.	2014.
Pšenica	204.506	156.139	998.940	648.917	4,9	4,2
Kukuruz	288.365	252.567	1.874.372	2.046.966	6,5	8,1
Ječam	53.796	46.160	201.339	175.592	3,7	3,8
Krumpir	10.234	10.310	162.501	160.847	15,9	15,6
Šećerna repa	20.245	21.900	1.050.715	1.392.000	51,9	63,6
Suncokret	40.805	34.869	130.576	99.489	3,2	2,9
Duhan	5.172	5.196	9.834	9.164	1,9	1,8
Uljana repica	17.972	23.122	47.827	71.228	2,7	3,1

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema Zelenom izvješću Ministarstva poljoprivrede za 2013. godinu, proizvodne površine su u 2013. godini promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu manje za 13,2% dok je prinos u istom razdoblju smanjen za 5%. Glavni razlog slabijeg prinosa je u nepovoljnoj klimatskoj godini. U proizvodnji najzastupljenija sorta duhana je Virginia, a u manjim količinama Burley.

Tablica 3. Površine (ha) na kojima se uzgajao duhan u RH (1995.-2012.)

Godina	Svijet	Europska unija	Hrvatska
1995.	4.159.499	215.802	6.798
2000.	4.167.004	196.885	5.678
2005.	3.980.975	188.211	5.131
2010.	3.963.115	115.850	4.119
2012.	4.291.014	108.034	6.000

Izvor: FAO Stat

Prema dobivenim podacima Udruge hrvatskih proizvođača duhana Krupan list, u promatranom desetogodišnjem razdoblju (2006.-2016.) najviše duhana se proizvodilo 2009. godine, i to na 6.093 hektara, dok je proizvodnja u ovoj godini pala na 4.623 hektara.

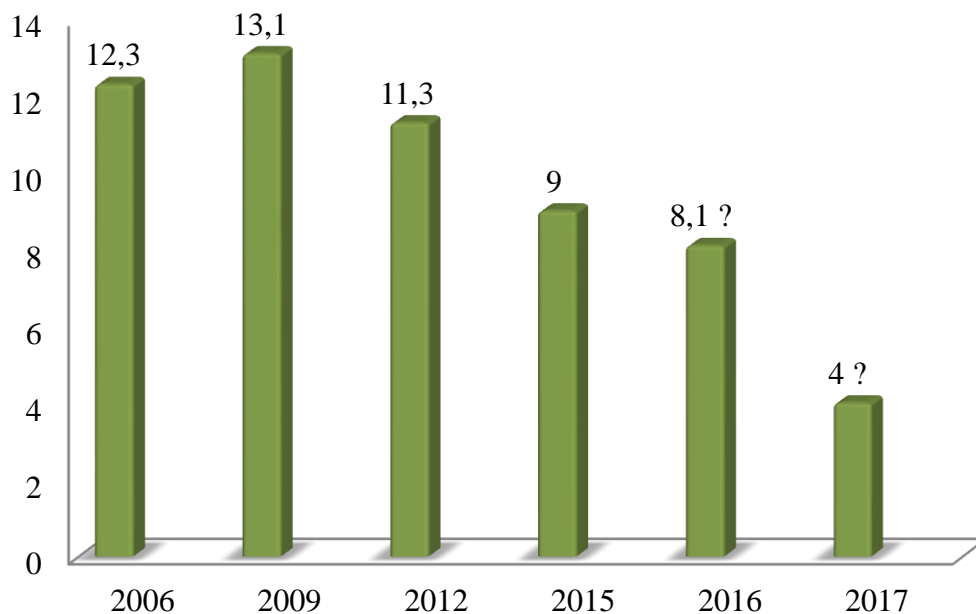
Grafikon 2. Površine pod duhanom u RH 2006.-2012. godine

Izvor: Udruga hrvatskih proizvođača duhana Krupan list

Prema najavljenom ukidanju poticaja za proizvodnju duhana u 2017. godini, Udruga procjenjuje kako će se u narednoj godini proizvodnja duhana prepoloviti, odnosno da će pasti na 2.312 hektara.

12.2. Prinos duhana u Republici Hrvatskoj i svijetu

Što se količine proizvedenog duhana tiče, u istom promatranom razdoblju ističe se 2009. godina, kada je proizvedeno 13,1 milijuna kilograma duhana. Od tad, proizvodnja se iz godine u godinu smanjuje, pa se u 2016. godini očekuje prinos od 8,1 milijuna kilograma duhana, a u 2017. godini još manje, 4 milijuna kilograma što se može pripisati najavljenom ukidanju poticaja za proizvodnju duhana, zbog čega bi velik broj proizvođača mogao odustati od proizvodnje.

Grafikon 3. Količine proizvedenog duhana 2006.-2012. godine, milijuna kg

Izvor: Udruga hrvatskih proizvođača duhana Krupan list

FAO podaci pokazuju kako se prinos duhana u kilogramima po hektaru povećavao iz godine u godinu, kako u svijetu, tako i u EU i Hrvatskoj. Tako je prinos duhana 1995. godine na svjetskoj razini iznosio 1.511,2 kg/ha, a 2012. godine 1.745,7 kg/ha. U Hrvatskoj su se ostvarivali bolji prinosi pa je tako prinos duhana 2012. godini iznosio 1.966,7 kg/ha, dok na razini EU još veći, 2.267,4 kg/ha.

Tablica 4. Prinos duhana u kg/ha (1995.-2012.)

Godina	Svijet	Europska unija	Hrvatska
1995.	1.511,2	2.114,5	1.257,4
2000.	1.616,9	2.277,9	1.710,8
2005.	1.697,5	2.327,4	1.866,9
2010.	1.739,2	2.301,5	2.061,4
2012.	1.745,7	2.267,4	1.966,7

Izvor: FAO Stat

Količina proizvedenog duhana rasla je od 1995. do 2012. godine na svjetskoj razini, pa je 1995. proizvedeno 6.285.959 tona duhana, a 2012. je porasla na 7.490.661 tona. Količine proizvedenog duhana su se povećavale istovremeno i u Hrvatskoj, i to s 8.548 na 11.800 tona, pokazuju to FAO podaci. U Europskoj uniji proizvodnja se gotovo prepolovila, s 456.306 proizvodnja je pala na 244.953 tone.

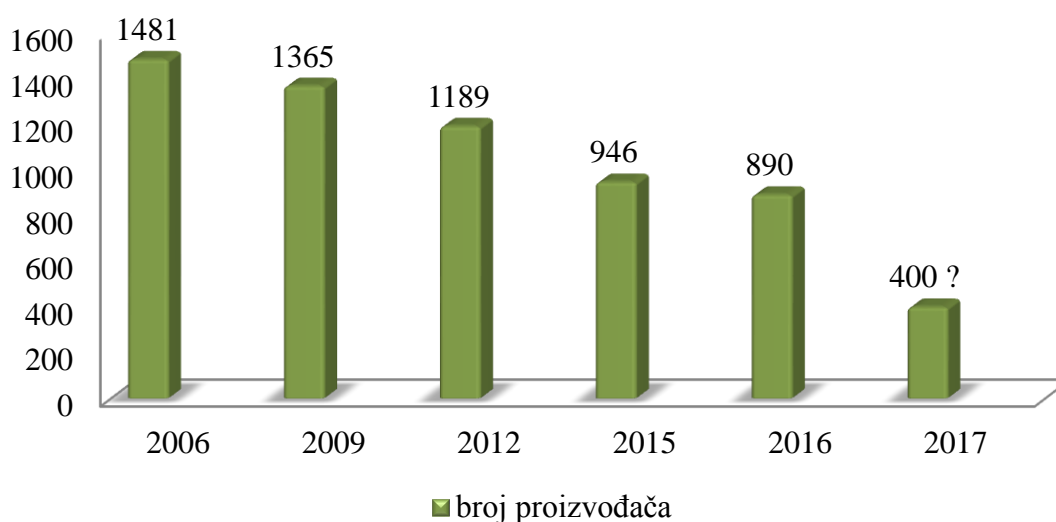
Tablica 5. Količina proizvedenog duhana u tonama (1995.-2012.)

Godina	Svijet	Europska unija	Hrvatska
1995.	6.285.959	456.306	8.548
2000.	6.737.541	448.494	9.714
2005.	6.757.733	438.046	9.579
2010.	6.892.832	266.624	8.491
2012.	7.490.661	244.953	11.800

Izvor: FAO Stat

12.3. Broj proizvođača duhana

Uz istovremeno smanjenje broja proizvodnih površina pod duhanom, kao i dobivene količine istog, smanjuje se i broj proizvođača duhana.

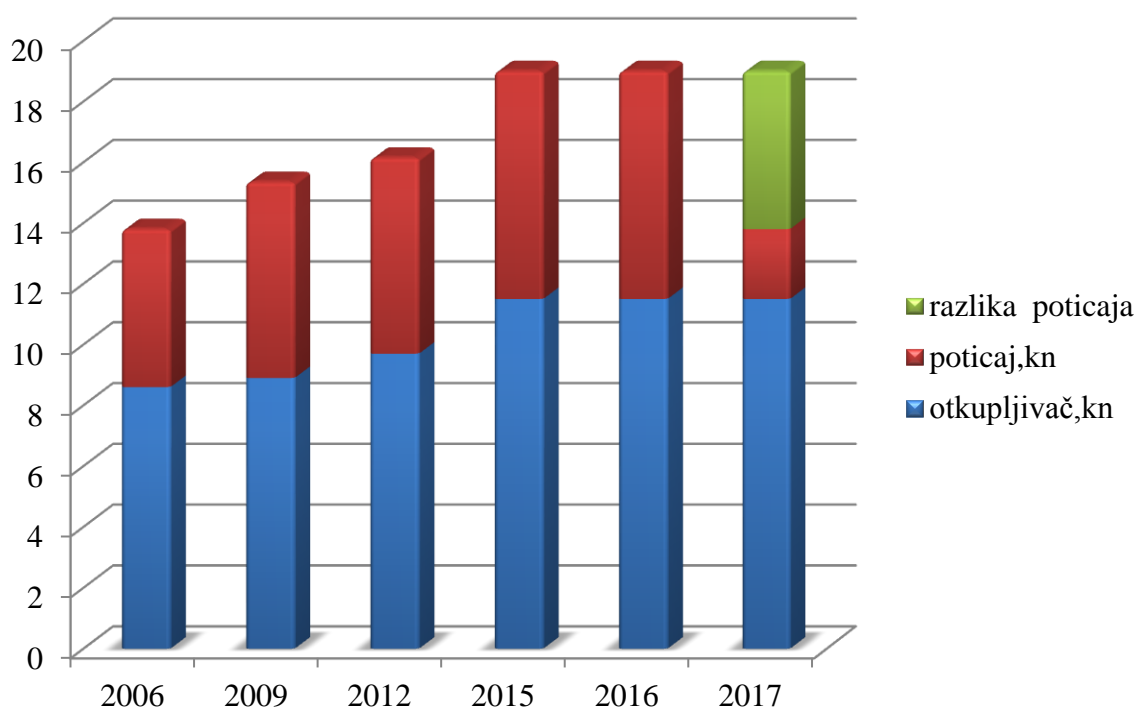
Grafikon 4. Broj proizvođača duhana 2006.-2012. godine

Izvor: Udruga hrvatskih proizvođača duhana Krupan list

U promatranom razdoblju od deset godina (2006.-2016.) najviše proizvođača duhana bilo je 2006. godine, 1.481 proizvođač, dok je njihov broj s godinama padao zbog niske otkupne cijene i visokih proizvodnih troškova, u 2016. na 890 proizvođača a prema podacima Udruge Krupan list, procjenjuje se kako bi 2017. godine taj broj mogao iznositi tek 400 proizvođača.

12.4. Otkupna cijena duhana

Sljedeći grafikon pokazuje strukturu cijene duhana po kilogramu, uzimajući u obzir dogovorenu cijenu s otkupljivačem i poticaj po kilogramu. Prikazano je kako je cijena duhana rasla, kao što su rasli i poticaji po kilogramu pa je cijena po kilogramu u 2016. godini 10,50 kuna, odnosno s poticajem 18,50 kuna. Najavljeno je ukidanje poticaja po kilogramu od 2017. godine, što za proizvođače predstavlja dodatni problem, uz visoke troškove proizvodnje i nisku otkupnu cijenu, pa bi cijena po kilogramu iznosila tek 13 kuna.

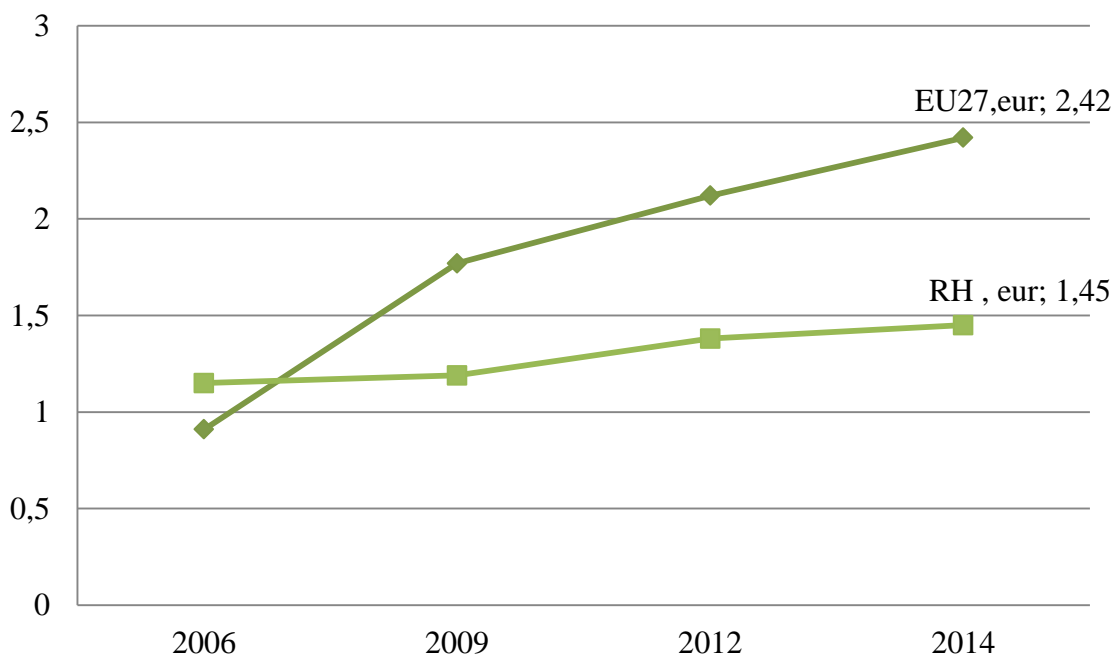

Grafikon 5. Struktura cijene duhana 2006.-2012. godine

Izvor: Udruga hrvatskih proizvođača duhana Krupan list

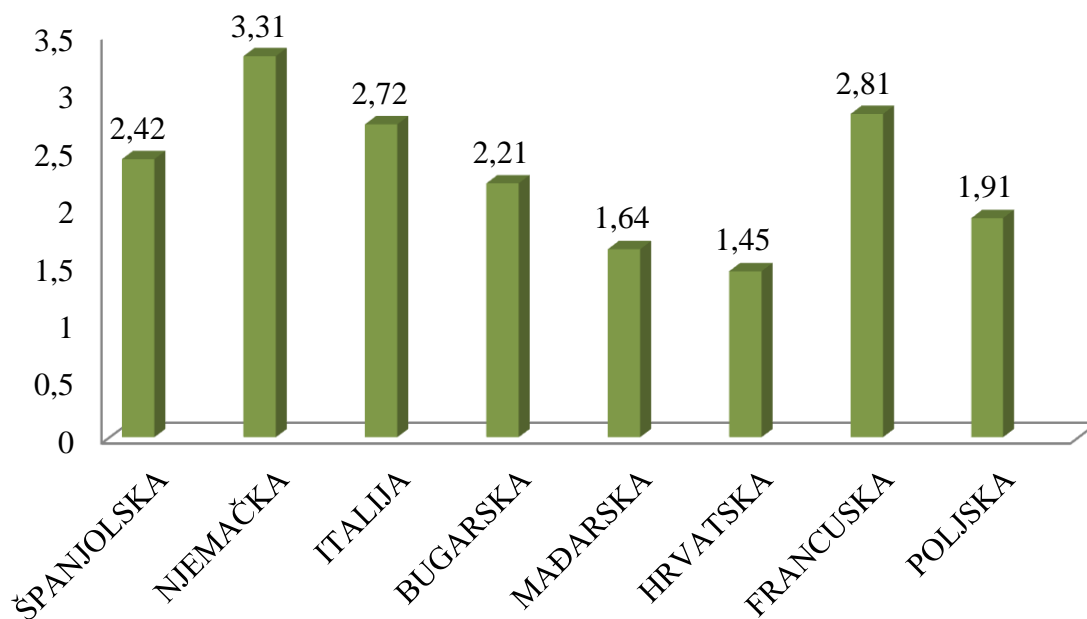
Velik broj proizvođača mogao bi odustati od proizvodnje zbog nemogućnosti pokrivanja osnovnih troškova koji su potrebni za proizvodnju.

U grafikonu ispod prikazana je usporedba prosječne otkupne cijene duhana u Hrvatskoj i Europskoj uniji u razdoblju od 2006. do 2014. godine. U 2006. godini otkupna cijena duhana po kilogramu bila je nešto niža nego u Hrvatskoj, ali je već od iduće godine cijena počela rasti pa je u 2014. godini bila veća za 0,97 eura, odnosno u EU je iznosila 2,42 eura/kg, a u Hrvatskoj 1,45 eura/kg. Prema Zelenom izvješću Ministarstva poljoprivrede potrošačka cijena duhanskih proizvoda u 2013. godini u odnosu na 2012. u Republici Hrvatskoj porasla je za 11,7%, a u zemljama članicama Europske unije za 5,4%.

Grafikon 6. Kretanje prosječne otkupne cijene duhana u EU i RH 2006.-2014. godine
Izvor: Udruga hrvatskih proizvođača duhana Krupan list

Udruga Krupan list napravila je i usporedbu otkupne cijene duhana po zemljama EU u 2014. godini, a Hrvatska se smjestila na samo dno ljestvice. Najviša otkupna cijena duhana bilježila se u Njemačkoj i iznosila je 3,31 eura/kg, u Francuskoj 2,81 eura/kg i Italiji 2,72 eura/kg, zatim slijede Španjolska 2,42 eura/kg, Bugarska 2,21 eura/kg, Poljska 1,91 eura/kg i Mađarska s cijenom duhana od 1,64 eura/kg.

Grafikon 7. Otkupna cijena duhana u zemljama EU u 2014. godini (eura/kg)

Izvor: Udruga hrvatskih proizvođača duhana Krupan list

12.5. Broj zaposlenih u proizvodnji duhanskih proizvoda

U proizvodnji hrane, pića i duhanskih proizvoda u 2013. godini bilo je zaposleno 51 866 osoba, što čini 3,8 % ukupnog broja zaposlenih. Od 2011.-2013. duhanska industrija bilježi rast broja zaposlenih. Broj zaposlenih u duhanskoj industriji u 2013. godini promatrano u odnosu na prethodnu 2012. godinu povećan je za 1,7 %. Prosječna isplaćena neto plaća po zaposlenome u djelatnostima proizvodnje duhanskih proizvoda u 2013. godini iznosila je 6.832 kn.

U odnosu na prosječnu neto plaću u Republici Hrvatskoj, prosječna isplaćena neto plaća po zaposlenome u djelatnostima proizvodnje duhanskih proizvoda veća je za 24 %. U odnosu na prethodnu 2012. godinu, prosječna neto plaća po zaposlenome u djelatnostima proizvodnje duhanskih proizvoda smanjena je za 3,9 %.¹⁸

¹⁸ Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2013. godini, Ministarstvo poljoprivrede (dostupno na url: <http://www.mps.hr/UserDocsImages/publikacije/2014/Zeleno%20izvjesce%202014.pdf> 29.08.2016.)

13.CRNO TRŽIŠTE DUHANOM

Preskup plin, struja, gorivo, radna snaga, renta za zemljište, sredstva za zaštitu, sustav za navodnjavanje, plastenici, uslužno sušenje zbog nedostatka vlastitih kapaciteta, samo su neki od troškova koje poljoprivrednici teško podmiruju zbog čega se okreću ilegalnoj prodaji duhana.

Prema podacima Hrvatske udruge poslodavaca, takva ilegalna prodaja uzima sve više maha te oštećuje državni proračun za oko 100 milijuna eura. Godišnje se preproda oko 1.000 tona duhana. Najveća prodaja ilegalnog duhana je na području Virovitičko-podravске županije koja je i najveći proizvođač duhana u Republici Hrvatskoj.

Ilegalni preprodavači dolaze iz svih krajeva Hrvatske te kupuju duhan u listu za oko 50 kn/kg ili rezani duhan čija je cijena visokih 100 kn/kg gdje se dalje preprodaje i do 300 kn/kg. U proljetnim mjesecima očekuju se još i više cijene zbog niske ponude budući da je berba tek sredinom ljeta. Za usporedbu, kutija cigareta na kiosku s prosječnom cijenom od 22 kune i otprilike toliko grama duhana daje računicu od 1 kn/g, odnosno 1.000 kn/kg, zbog čega kupci sve više posežu za duhanom na crnom tržištu. Iako nadležna tijela svakodnevno provode mjere sprječavanja preprodaje te kontroliraju vozila stranih ali i domaćih registarskih oznaka, teško ju je zaustaviti.

14.ZAKLJUČAK

U Hrvatskoj se uzgajaju dva tipa duhana, virginia i burley. Virginia je nositelj kvalitete i najviše sudjeluje u proizvodnji. Sadnice se proizvode tako da se sjeme duhana posije u plitice koje se nalaze na hranjivoj otopini u plastenicima. Sadnja duhana obavlja se tokom mjeseca svibnja pomoću sadilica koje su priključene na traktor. Duhan je potrebno okopavati, prskati protiv bolesti, štetnika i zaperaka te sjeći cvijet. Za sve to je potrebna radna snaga koja, u financijskom smislu, predstavlja sve veći teret poljoprivrednim proizvođačima.

U Hrvatskoj se zadnjih nekoliko godina broj proizvođača duhana smanjivao, pa je 2006. godine bilo 1.481 proizvođača, dok je prošle godine zabilježeno 946 proizvođača, od kojih je najveći broj u Virovitičko-podravskoj županiji. Visoki troškovi proizvodnje, ponajviše troškovi sušenja duhana u sušarama, kao i otkupna cijena razlog su sve većeg smanjivanja broja proizvođača duhana. 2014. godine u Hrvatskoj je zabilježena otkupna cijena duhana od 1,45 eura po kilogramu, dok je u Europskoj uniji ona veća i iznosi 2,42 eura po kilogramu. Prema podacima za 2013. godinu Državnog zavoda za statistiku, izvezli smo 5.136 tona duhana u vrijednosti 14,8 milijuna eura, dok je u istom razdoblju uvezeno 2.508 tona duhana, u vrijednosti 9,4 milijuna eura, čime je ostvarena pozitivna vanjskotrgovinska bilanca od 5,4 milijuna eura.

Budući da proizvodnja duhana spada u iznimno osjetljive sektore što se tiče državnih potpora, 3,35 kuna po kilogramu proizvođačima to uvelike pomaže u proizvodnji, plaćanju troškova radnika ili pak tehnološkom unaprjeđenju. Najave kako će se te potpore od 2017. godine ukinuti kod poljoprivrednika stvara zabrinutost jer ne znaju kako će se pokriti sve troškove proizvodnje, koji su i ovako vrlo visoki. Rješenje se ogleda u višoj otkupnoj cijeni duhana od otkupljivača, snižavanju troškova proizvodnje, organiziranje proizvođača u proizvođačke organizacije te, po zahtjevima Udruge Krupan list, tvrtku Agroduhan prodati proizvođačima duhana kako bi sami izlazili na tržište.

15. POPIS LITERATURE

1. Butorac J. (2009.): Duhan, Zagreb
2. Celić K. (2015.): Diplomski rad: Ekonomska učinkovitost proizvodnje duhana u Republici Hrvatskoj, Poljoprivredni fakultet u Osijeku
3. Podaci o proizvodnji duhana Udruge hrvatskih proizvođača duhana Krupan list
4. Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske (NN 89/02)

Web stranice:

1. Hrvatski duhani: <http://www.hrvatskiduhani.hr/duhani/o-duhanu.php>, 25.06.2016.
2. Sezonsko zapošljavanje u poljoprivredi, Ministarstvo poljoprivrede:
http://www.mps.hr/UserDocsImages/letak_%20sezonsko%20zapo%C5%A1ljavanje_priprema1.pdf, 27.08.2016.
3. Zakon o poljoprivredi: <http://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi>, 27.08.2016.
4. Zakon o duhanu: <http://www.zakon.hr/z/242/Zakon-o-duhanu>, 12.08.2016.
5. Wikipedija: https://hr.wikipedia.org/wiki/TDR_d.o.o., 29.08.2016.
6. Agroduhan: http://agroduhan.hr/o_nama.html, 09.07.2016.
7. Narodne novine: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_04_43_864.html, 13.08.2016.
8. Trošarine na duhanske proizvode, Institut za javne financije:
<http://www.ijf.hr/trosarine/duhan.pdf>, 13.08.2016.
9. Hrvatska poljoprivreda, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske:
<file:///C:/Users/noname/Downloads/Hrvatska%20poljoprivreda.pdf>, 14.08.2016.
10. Izvozni portal: <https://izvoz.gov.hr/print.aspx?id=9&url=print>, 14.08.2016.
11. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2013. godini, Ministarstvo poljoprivrede:
<http://www.mps.hr/UserDocsImages/publikacije/2014/Zeleno%20izvjesce%202014.pdf>, 29.08.2016.
12. Državni zavod za statistiku
13. FAO stat

16.SAŽETAK

U radu je, prema podacima državnih službi, prikazano stanje duhanske proizvodnje, kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. U posljednjih nekoliko godina proizvodnja duhana u Hrvatskoj se smanjuje, pa je prošle godine proizvedeno devet milijuna kilograma duhana na površini od 4.753 hektara. Neki od čimbenika koji utječu na smanjenje proizvodnje, kao i broj proizvođača, je niska otkupna cijena duhana te visoki troškovi proizvodnje, od kojih se najviše ističu troškovi sušenja duhana i troškovi radne snage. Dvije su tvrtke u Hrvatskoj ovlaštene za otkup duhana, to su Hrvatski duhani i Agroduhan s kojima proizvođači ugovaraju proizvodnju, a prema Zakonu dužni su predati im sve ostvarene količine. Zbog cijene od oko 11 kuna po kilogramu sve više proizvođača okreće se ilegalnoj prodaji gdje za kilogram sušenog i rezanog duhana dobiju i do 150 kuna. Iako nadležna tijela svakodnevno provode mjere sprječavanja takve prodaje, teško ju je zaustaviti. Dodatan problem leži u najavi ukidanja poticaja za duhan od 2017. godine zbog čega se predviđa daljnji pad broja proizvođača i proizvedenih količina.

Ključne riječi: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, proizvodnja duhana, tržište duhana

17.SUMMARY

This paper demonstrates the condition of tobacco production in the Republic of Croatia, as worldwide, according to governmental institution's data. In recent years, tobacco production in Croatia significantly decreased so last year there was only nine million kilograms of tobacco produced on an area of 4.753 hectares. Some of the factors affecting the decline of tobacco yields, as the number of tobacco producers is low purchase price and high production costs; mainly drying expenses and work force cost. Two companies „Hrvatski duhani“ i „Agroduhan“ are authorised for tobacco purchase directly from farmers-cooperatives, which, according to law, are obliged to sell them all the quantity produced. Because of the low price of 11kn/kg of tobacco, most of the farmers are turning to black market sales where they can get around 150 kn/kg of dried and cut tobacco. Although the governemnt services work on the prevention of illegal sales on a daily basis, it is hard to put an end to it. Additional problem lies in the announcement of tobacco production subsidies abolishment in 2017. and that is why the further decline of the tobacco farmers and quantities produced is expected.

Key words: family farm, tobacco production, tobacco market

18.POPIS TABLICA

Red. br.	Naziv	Stranica
1.	Plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima	11
2.	Žetvena površina, prirod po ha i proizvodnja oraničnih usjeva u 2014. godini	27
3.	Površine (ha) na kojima se uzgajao duhan (1995.-2012.)	27
4.	Prinos duhana u kg/ha (1995.-2012.)	29
5.	Količina proizvedenog duhana u tonama (1995.-2012.)	30

19.POPIS SLIKA

Red. br.	Naziv	Stranica
1.	Duhan virginia	4
2.	Duhan burley	5
3.	Flue-cured duhan	6
4.	Duhan posijan u pliticama u plasteniku	7
5.	Ošišan duhan u plasteniku	8
6.	Sadnja duhana u Novoj Šarovci	9
7.	Tri načina obračuna trošarina	20
8.	Trgovinska bilanca po najvažnijim skupinama poljoprivrednih proizvoda (prosjek za 2006.-2008.) iskazano u mil. USD	24

20.POPIS GRAFIKONA

Red. br.	Naziv	Stranica
1.	Struktura hrvatskog poljoprivrednog izvoza po proizvodima (prosjek za 2006.-2008.)	23
2.	Površine pod duhanom u RH 2006.-2012. godine	28
3.	Količine proizvedenog duhana 2006.-2012. godine, milijuna kg	29
4.	Broj proizvođača duhana 2006.-2012. godine	30
5.	Struktura cijene duhana 2006.-2012. godine	31
6.	Kretanje prosječne otkupne cijene duhana u EU i RH 2006.-2014. godine	32
7.	Otkupna cijena duhana u zemljama EU u 2014. godini (eura/kg)	33

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

Diplomski rad

Analiza tržišta duhana u Republici Hrvatskoj

Karolina Tušek

Sažetak

U radu je, prema podacima državnih službi, prikazano stanje duhanske proizvodnje, kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. U posljednjih nekoliko godina proizvodnja duhana u Hrvatskoj se smanjuje, pa je prošle godine proizvedeno devet milijuna kilograma duhana na površini od 4.753 hektara. Neki od čimbenika koji utječu na smanjenje proizvodnje, kao i broj proizvođača, je niska otkupna cijena duhana te visoki troškovi proizvodnje, od kojih se najviše ističu troškovi sušenja duhana i radne snage. Dvije su tvrtke u Hrvatskoj ovlaštene za otkup duhana, to su Hrvatski duhani i Agroduhan s kojima proizvođači ugovaraju proizvodnju, a prema Zakonu dužni su predati im sve ostvarene količine. Zbog cijene od oko 11 kuna po kilogramu sve više proizvođača okreće se ilegalnoj prodaji gdje za kilogram sušenog i rezanog duhana dobiju i do 150 kuna. Iako nadležna tijela svakodnevno provode mjere sprječavanja takve prodaje, teško ju je zaustaviti. Dodatan problem leži u najavi ukidanja poticaja za duhan od 2017. godine zbog čega se predviđa daljnji pad broja proizvođača i proizvedenih količina.

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Broj stranica:43

Broj grafikona i slika:15

Broj tablica:5

Broj literaturnih navoda:17

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi:obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, proizvodnja duhana, tržište duhana

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Igor Kralik, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilište u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agriculture
University Graduate Studies, Agricultural Economics, course

Graduate thesis

Tobacco market analysis in Republic of Croatia

Karolina Tušek

Abstract

This paper demonstrates the condition of tobacco production in the Republic of Croatia, as worldwide, according to governmental institution's data. In recent years, tobacco production in Croatia significantly decreased so last year there was only nine million kilograms of tobacco produced on an area of 4.753 hectares. Some of the factors affecting the decline of tobacco yields, as the number of tobacco producers is low purchase price and high production costs; mainly drying expenses and work force cost. Two companies „Hrvatski duhani“ i „Agroduhan“ are authorised for tobacco purchase directly from farmers-cooperatives, which, according to law, are obliged to sell them all the quantity produced. Because of the low price of 11kn/kg of tobacco, most of the farmers are turning to black market sales where they can get around 150 kn/kg of dried and cut tobacco. Although the government services work on the prevention of illegal sales on a daily basis, it is hard to put an end to it. Additional problem lies in the announcement of tobacco production subsidies abolishment in 2017. and that is why the further decline of the tobacco farmers and quantities produced is expected.

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Number of pages: 43

Number of figures: 15

Number of tables: 5

Number of references: 17

Original in: Croatian

Key words: family farm, tobacco production, tobacco market

Thesis defended on date:

Reviewers:

1. izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, president
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Igor Kralik, member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d.